

HULE EIKER I FREDRIKSTAD, SKJØTSELSTILTAK

15. FEBRUAR 2018

Rapport 2018:2

Utførende institusjon: Wergeland Krog Naturkart	Kontaktperson: Ola Wergeland Krog	
Oppdragsgiver: Fredrikstad kommune	Kontaktperson: Kristin Lugg	Dato: 15. februar 2018
Referanse: Wergeland Krog, O.M. 2018. Ti hule eiker i Fredrikstad. Skjøtselstiltak. <i>Wergeland Krog Naturkart Rapport 2018-2</i> : 11 s.		
Referat: Wergeland Krog Naturkart har på oppdrag for Fredrikstad kommune gjennomført skjøtselstiltak på en lokalitet med totalt 13 eiker på Brevik i Fredrikstad kommune, Østfold fylke. Tolv av eikene ble registrert som utvalgte naturtyper i 2013, mens én var tidligere uregistrert, trolig fordi den i 2013 var under 200 cm i omkrets. Totalt ti eiker ble fristilt i denne omgang. Én ble fristilt i 2016 og det ikke var ressurser til å fristille de to siste. Stammene fra de felte trærne ble stablet på stedet, greiner og topper ble samlet i hauger og skal etter planen råtne bort der de ligger. Fristillingen ble gjennomført for å forlenge eikenes levetid, øke vitaliteten samt øke trærnes verdi for artsmangfoldet.		
Emneord: Fredrikstad kommune Utvalgte naturtyper Hule eiker Skjøtsel		

INNHOLD

1	INNLEDNING	5
2	PROSJEKTBEKRIVELSE	5
3	BESKRIVELSE AV LOKALITETEN	6
4	METODE OG GJENNOMFØRING	6
4.1	Beskrivelse av eikene	7
4.1.1	BN00095066	8
4.1.2	BN00095898	8
4.1.3	BN00095019	8
4.1.4	BN00096212	8
4.1.5	BN00095658	9
4.1.6	BN00096108	9
4.1.7	BN00094969	9
4.1.8	BN00095588	9
4.1.9	BN00095218	10
4.1.10	BN00095913	10
4.1.11	Uregistrert	10
4.1.12	BN00096299	10
4.1.13	BN00095293	11
5	REFERANSER	11

1 INNLEDNING

Hule og/eller store eiker fikk i 2011 en egen forskrift som utvalgt naturtype, jfr. Naturmangfoldloven § 52. Svært mange arter er avhengige av store og hule eiketrær, og dette er grunnen til at de nå blir viet spesiell oppmerksomhet i forvaltningen. Storvokste og hule eiker er på tilbakegang i Norge og de trues spesielt av gjengroing. De store eikene trenger mye lys, og de er dessuten spesielt sårbare for greinslit fra andre trær. Med den gjengroingen som i dag skjer i kulturlandskapet, kan en stadig oftere observere at de gamle kjempene trues av andre trær (særlig gran) som vokser opp i krona på eikene og kaster skygge og gnisser og sliter på eikegreinene slik at de dør. Fredrikstad kommune gjennomførte i 2011-2013 en kartlegging av

forekomstene av store og/eller hule eiker i Fredrikstad. Kartleggingen ble utført av Bjørn Frostad og resulterte i 1855 registrerte eiketrær av en størrelse og tilstand at de omfattes av forskrift om utvalgte naturtyper. Av disse er 1441 på privat grunn, mens 413 står på kommunal grunn.

Fredrikstad kommune, Miljø og landbruk, utarbeidet i 2015 en skjøtelsesplan for store / hule eiker i kommunen (Nossen 2015).

I november 2017 kontaktet kommunen Wergeland Krog Naturkart for å videreføre fristilling av eikene på Brevik. Denne rapporten er en kort beskrivelse av skjøtselstiltaket.

Figur 1. Lokalteten Brevik, med de 13 eiketrærne, ligger helt sør i Fredrikstad kommune, markert på figuren med rød firkant.

2 PROSJEKTBEKRIVELSE

Fredrikstad kommune stilte en begrenset sum midler til rådighet for å fortsette fristillingen av de 13 eiketrærne på Brevik sør i kommunen. Avtalen var å fristille flest mulig av eiketrærne. Det ble avtalt å prioritere fjerning av trær som har vokst opp gjennom eikekronene og deretter prioritere å fjerne de mest skyggeskapende trærne (særlig gran), samt trær som i framtiden vil vokse inn i kronen. De mange kjerrene med hassel på lokaliteten ble spart, både fordi disse ikke blir så høye og dermed vil være en mindre trussel for eikene på sikt, fordi de hemmer etablering av andre treslag, samt at de er viktige for artsmangfoldet.

3 BESKRIVELSE AV LOKALITETEN

De 13 eiketrærne står på rekke langs et jorde som ligger på eiendommen Brevik helt sør på Torsnes i Fredrikstad kommune. Eikene står på en relativt smal stripe med relativt flat mark mellom jordet og en bratt bergskråning i bakkant. Skråningen fortsetter videre opp på en skogbevokst og skrinnsåsrygg med midlere til lav bonitet furuskog.

Lokaliteten ligger sørøstvendt nær sjøen og mikroklimaet er varmt med milde vintre. Feltsjiktet domineres av hassel med innslag av rogn, osp, bjørk, kirsebær, eiker, gran og furu. Flere større graner hadde grodd opp gjennom trekronene og disse var ofte svært omfangsrike med mye og grov kvist. Spesielt én av eiketrærne hadde greiner som strakk seg langt utover jordet og var til hinder for landbruksmaskiner, særlig skurtresker.

I følge en av grunneierne her (Karl Henry Humlekjær), ble det i tidligere tider systematisk plantet eik på eiendomsdelene i området.

Den største av eikene er en hul gammel kjempe som står delvis oppe i bergskråningen (figur2). Denne eika ble fristilt i 2016, og det ble da også gjennomført en kartlegging av insekter på og i eika (Wergeland Krog 2016). Denne kartleggingen resulterte bla. i funn av en ny billeart for Norge, [skyggebillen *Allecula rhenana*](#).

De fleste eikene står langs et jorde som ved prosjektgjennomføringen var pløyd og stivfrosset. Lenger mot nordøst står flere av eikene innenfor en inngjerding for hest, noe som gjorde fristillingen noe mer utfordrende.

Figur 2. I denne store gamle kjempen av ei eik ble det i 2016 påvist en ny billeart for Norge. Foto: Ola Wergeland Krog.

4 METODE OG GJENNOMFØRING

Gjennomføring av prosjektet krevde at det pløyd jordet var stivfrosset at det kunne kjøres på pløgsla, og gunstige forhold inntraff primo februar 2018. Fristillingen ble gjort i løpet av tre dager med minusgrader; 7., 8., og 10. februar. Utstyr som ble benyttet var standard utstyr for motormanuell tømmerhogst. I tillegg ble det benyttet donkraft, taljer, stropper, tau, 10 m aluminiumstige, enhånds motorsag for beskjæring samt at det ble benyttet en firehjulstrekkertil å trekke trærne i riktig retning ved felling (figur 3).

Større trær som sto opp gjennom krona, og som ikke lot seg felle uten å skade eikegrenene, ble tatt ned vertikalt ved skråskjæring og trinnvis kvisting.

Ved felling av trær som hang over hesteinnhegningen, ble trærne stoppet opp slik at stammen ble hengende over gjerdet etter at treet var felt.

Ospetrær som ennå ikke hadde nådd opp i eikekrona ble ringbarket slik at de i løpet av 1-2 år vil dø uten at det blir mengder av rottoppslag (figur4).

På grunn av mange tidkrevende operasjoner under fellingen ble det ikke nok tid til å fristille alle eikene og to eiker helt i nord ble stående igjen urørt.

Figur 3. Flere av eikene var tidkrevende å fristille da opptil flere store og kvistrike graner vokste opp gjennom krona. Da måtte det benyttes både stige, jekk, tau, taljer og firehjuls-trekker for å få granene ned uten å skade eikene. Eika på bildet ble forsiktig beskåret da de laveste greinene var i veien for landbruksmaskinene. Foto: Ola Wergeland Krog.

Figur 4. Osp som ikke var i berøring med eikene ble ringbarket for å hindre oppslag av rotskudd. Foto: Ola Wergeland Krog

4.1 Beskrivelse av eikene

Nedenfor følger en enkel opplisting av hver enkelt eik med diamettermål samt bilde etter fristilling. Ved angivelse av omkrets oppgis først det målet som er registrert i Naturbasen og deretter målt omkrets i dette prosjektet. Målene i dette prosjektet ble gjort med målebånd i brysthøyde. Til dels store avvik i diamettermål skyldes oftere kuler og ujevnheter på stammen enn at treet har endret størrelse. Dette gjelder spesielt den største eika som i 2013 ble diamettermålt der den var smalest, mens det nå ble tatt mål i brysthøyde.

4.1.1 *BN00095066*

Omkrets: 255 / 251 cm

Hul: Ja

Verdi: Svært viktig

Skjøtsel: Ferdig fristilt primo feb. 2018

4.1.3 *BN00095019*

Omkrets: 230 / 240 cm

Hul: Ikke synlig hul

Verdi: Lokalt viktig

Skjøtsel: Ferdig fristilt primo feb. 2018

4.1.2 *BN00095898*

Omkrets: 290 / 292 cm

Hul: Ja

Verdi: Svært viktig

Skjøtsel: Ferdig fristilt 7. feb. 2018

4.1.4 *BN00096212*

Omkrets: 480 / 550 cm

Hul: Ja

Verdi: Svært viktig.

Skjøtsel: Fristilt 2016

4.1.5 *BN00095658*

Omkrets: 215 / 220 cm

Hul: Ja

Verdi: Lokalt viktig.

Skjøtsel: Ferdig fristilt 7. feb. 2018

4.1.7 *BN00094969*

Omkrets: 220 / 222 cm

Hul: Ikke synlig hul

Verdi: Lokalt viktig.

Skjøtsel: Ferdig fristilt 7. feb. 2018

4.1.6 *BN00096108*

Omkrets: 290 / 295 cm

Hul: Ja

Verdi: Svært viktig.

Skjøtsel: Ferdig fristilt 7. feb. 2018

4.1.8 *BN00095588*

Omkrets: 250 / 247 cm

Hul: Ja

Verdi: Svært viktig.

Skjøtsel: Ferdig fristilt 7. feb. 2018

4.1.9 BN00095218

Omkrets: 200 / 204 cm

Hul: Ikke synlig hul

Verdi: Lokalt viktig.

Skjøtsel: Ferdig fristilt 7. feb. 2018

4.1.11 Uregistrert

Omkrets: 202 cm

Hul: Ikke synlig hul

Verdi: Lokalt viktig.

Skjøtsel: Ferdig fristilt 7. feb. 2018

4.1.10 BN00095913

Omkrets: 245 / 253 cm

Hul: Ikke synlig hul

Verdi: Lokalt viktig.

Skjøtsel: Ferdig fristilt 7. feb. 2018

4.1.12 BN00096299

Omkrets: 235 cm

Hul: Ikke synlig hul

Verdi: Lokalt viktig.

Skjøtsel: Ikke fristilt, bør fristilles

4.1.13 BN00095293

Omkrets: 330 cm

Hul: Ja

Verdi: Svært viktig.

Skjøtsel: Ikke fristilt, bør fristilles

5 REFERANSER

Nossen, I. 2015. Utarbeidelse av skjøtelsplan – storvokste/hule eiker. Fredrikstad kommune, Miljø og landbruk. Rapport 1/2015. 17 s. + vedlegg.

Wergeland Krog, O.M. 2016. Åtte hule eiker i Fredrikstad. Skjøtselstiltak og artsinventering. *Wergeland Krog Naturkart Rapport 2016-5*: 22 s.+vedl.